

Code No. 6061

Roll No.

SET : B

D. El. Ed. 2nd Year Exam., July/August – 2024

Pedagogy of Sanskrit Language

संस्कृत भाषा का शिक्षाशास्त्र

(Course Code : DE-211)

(Only for Fresh/Re-appear/Mercy Chance Candidates)

[Evening Session]

Time : 2 Hours]

[Max. Marks : 35

समय : 2 घण्टे]

[अधिकतम अंक : 35

सामान्य निर्देश : —

- (i) कृपया जाँच कर लें कि इस प्रश्न-पत्र में मुद्रित पृष्ठ 7 तथा प्रश्न 6 हैं।
- (ii) प्रश्न-पत्र में दाहिने हाथ की ओर दिये गये कोड नम्बर तथा सेट को छात्र उत्तर-पुस्तिका के मुख्य-पृष्ठ पर लिखें।
- (iii) कृपया प्रश्न का उत्तर लिखना शुरू करने से पहले, प्रश्न का क्रमांक अवश्य लिखें।
- (iv) उत्तर-पुस्तिका के बीच में खाली पन्ना/पन्ने न छोड़ें।
- (v) उत्तर-पुस्तिका के अतिरिक्त कोई अन्य शीट नहीं मिलेगी। अतः आवश्यकतानुसार ही लिखें और लिखा उत्तर न काटें।
- (vi) परीक्षार्थी अपना रोल नं० प्रश्न-पत्र पर अवश्य लिखें। रोल नं० के अतिरिक्त प्रश्न-पत्र पर अन्य कुछ भी न लिखें और वैकल्पिक प्रश्नों के उत्तरों पर किसी प्रकार का निशान न लगाएँ।

6061/(Set : B)

P. T. O.

(vii) कृपया प्रश्नों का उत्तर देने से पूर्व सुनिश्चित कर लें कि प्रश्न-पत्र पूर्ण व सही है, परीक्षा के उपरान्त इस सम्बन्ध में कोई दावा स्वीकार नहीं किया जायेगा।

निर्देशाः —

- (क) सर्वे प्रश्नाः अनिवार्याः सन्ति।
- (ख) लेखः सुस्पष्टः सुवाच्यश्च भवेत्।
- (ग) प्रश्नानाम् उत्तराणि संस्कृतभाषायाम् देयानि।
- (घ) प्रश्नसंख्या प्रश्नपत्रानुसारम् अवश्यमेव लेखनीया।

भाग - 'क'

1. अधोलिखितेषु प्रश्नेषु द्वयोः प्रश्नयोः व्याख्या कार्या -

2 × 3 = 6

(क) संस्कृत पद्यशिक्षणस्य उद्देश्यानां वर्णनं कुरुत।

(ख) माध्यमिक स्तरेषु संस्कृतगद्यशिक्षणस्य उद्देश्यानां वर्णनं कुरुत।

(ग) अनुवाद शिक्षणस्य विधीनां विवेचनं कुरुत।

2. अधोलिखितयोः प्रश्नयोः एकः प्रश्नः समाधेयः -

1 × 3 = 3

(क) व्याकरण शिक्षणस्य निगमन विधेः उल्लेखं कुरुत।

(ख) पाणिनिव्याकरणस्य वैशिष्ट्यं प्रतिपादयत।

3. अधोलिखितयोः प्रश्नयोः एकः प्रश्नः समाधेयः -

1 × 3 = 3

(क) आदर्शप्रश्नपत्रस्य कानि गुणानि भवन्ति ? विवेचनं कुरुत।

(ख) प्राचीनकालस्य मूल्यांकन विधीनां उल्लेखं कुरुत।

4. अधोलिखितयोः प्रश्नयोः एकः प्रश्नः समाधेयः –

1 × 3 = 3

(क) इकाई पाठयोजनायाः स्वरूपं प्रतिपादयत।

(ख) सूक्ष्मशिक्षणस्य महत्त्वं प्रतिपादयत।

5. अधोलिखितयोः प्रश्नयोः एकः प्रश्नः समाधेयः –

1 × 5 = 5

(क) कारकस्य परिभाषां लिखित्वा तस्य भेदानां सोदाहरणेन व्याख्या कार्या।

(ख) छन्दसः परिभाषां लिखित्वा इन्द्रवज्रा उपेन्द्रवज्रा च इत्यनयोः छन्दयोः सोदाहरणेन व्याख्या कार्या।

भाग - 'ख'

6. अधोलिखितानां वस्तुनिष्ठप्रश्नानाम् उत्तराणि देयानि –

15 × 1 = 15

(क) छन्दोसहितं रचना कथ्यते –

(i) गद्यं

(ii) पद्यं

(iii) कारकं

(iv) समासं

(ख) काव्यप्रकाशस्य रचयिता कोऽस्ति ?

(i) कालिदासः

(ii) भासः

(iii) माघः

(iv) मम्मटः

(ग) पद्यशिक्षणविधिषु सम्मिलिता अस्ति –

- (i) खण्डान्वय विधि:
- (ii) अधिकार विधि:
- (iii) प्रयोग विधि:
- (iv) विनियोग विधि:

(घ) पाठयोजनायां सम्मिलितः नास्ति –

- (i) कालांशः
- (ii) पूर्वज्ञानं
- (iii) कार्यालयः
- (iv) उपविषयः

(ङ) अधोलिखितेषु कः गणः नास्ति ?

- (i) तगण
- (ii) भगण
- (iii) पगण
- (iv) जगण

(च) मगण गणस्य गणचिह्नः अस्ति –

- (i) SSS
- (ii) III
- (iii) SI
- (iv) IIS

(छ) “त्रिभुवनम्” अत्र कः समासः अस्ति ?

- (i) द्वन्द्वः
- (ii) द्विगुः
- (iii) तत्पुरुषः
- (iv) अव्ययीभावः

(ज) “वनश्यामः” अत्र कः समासः अस्ति ?

- (i) कर्मधारयः
- (ii) अव्ययीभावः
- (iii) द्वन्द्वः
- (iv) तत्पुरुषः

(झ) क्रियान्वयित्वं भवति।

- (i) समासः
- (ii) अलंकारः
- (iii) कारकम्
- (iv) प्रत्ययः

(ञ) “सम्बोधने च” अनेन सूत्रेण का विभक्तिः भवति ?

- (i) प्रथमा
- (ii) द्वितीया
- (iii) तृतीया
- (iv) चतुर्थी

(ट) “साधारण धर्मः” इति कस्य अलंकारस्य अंगः अस्ति –

- (i) अनुप्रासस्य
- (ii) उपमायाः
- (iii) रूपकस्य
- (iv) यमकस्य

(ठ) पाठयोजनायां सम्मिलितः नास्ति –

- (i) गृहकार्यं
- (ii) दिनांकः
- (iii) विषयः
- (iv) प्रधानाचार्यः

(ड) आदर्शप्रश्नपत्रस्य गुणेषु नास्ति –

- (i) रोचकता
- (ii) व्यापकता
- (iii) जड़ता
- (iv) वैधता

(ढ) मूल्यांकनस्य का विधिः नास्ति –

- (i) लिखित विधिः
- (ii) मौखिक विधिः
- (iii) प्रायोगिक विधिः
- (iv) अधिकार विधिः

(ण) आचार्य विश्वनाथस्य का रचना अस्ति ?

(i) साहित्यदर्पणः

(ii) मेघदूतः

(iii) काव्यप्रकाशः

(iv) वेणीसंहारः
